

»KREPPULOYSNIN EINGIN KODDI HJÁ VINNUNI AT SOVA Á«

— Eg haldi, at tilmælini eru ov negativ. Tey líta als ikki framyvir. Somuleiðis er eitt »falan-fáttæmík« yvir teimum. Og í støðum metir ráðgevandi nevndin fullkomiliga skeivt, sigur Atli Dam í eini samrøðu um frágreiðingina hjá Det rådgivende udvalg vedrørende Færøerne, sum hvørt ár ger eina frágreiðing um vinnuligu og búskaparligu støðuna í Føroyum til dansku og føroysku politisku myndugleikarnar.

Atli Dam ivast ikki í, at teir itekiligu upplýsingarnir eru rættir, men hann saknar, at tilmælini bera nakað positivt í sær — sýna framyvir — við tí fyri eyga at fremja eina búskaparliga framgongd.

Skeivar metingar um tær óveiddu kvoturnar

Atli Dam metir t.d. at nevndin hevur heilt skeivar metingar um, hví føroyingar ikki hava veitt sínar kvotur upp í 1979. Eisini heldur hann, at nevndin metir skeivt, tá tað snýr seg um at viðka fiskiskapin í 1980 og árin frammyvir.

— Tað er eins og tann veruleikin, at ov nógvir óveiddar kvotur hava verið í 1979, sigur, at tað ikki er lønandi at veiða hesar kvotur.

— Tað tørvar ein fatan av, at skal tað vera møgulegt at nýta veiðukvotur figgjarliga forsvarligt, er tað neyðugt, at tær eru rúmligar — at tað er ein flexibilitetir í teimum — soleiðis at man kann skifta frá einum stovni til ein annan. Tí er neyðugt við so rúmligum kvotum, at nakað av fiskinum er óveitt — at nakað verður pappírsfiskur. Hesum hevur ráðgevandi nevndin ikki fatan av.

Skilur ikki, at tað eru ónýttir møguleikar við Føroyar

Eisini visir Atli Dam á, at nevndin dugir ikki at skilja, at tað enn eru ónýttir møguleikar við Føroyar.

Sum dømi nevnr hann, at umboð úr ráðnum fyri Egnasudviklingsfondin fyri tveimum árum síðani komu til ta niðurstøðu, at tað er skilagott at útbyggja føroysku flakavirkini til at kunna taka í móti 110.000 tons-um árliga. (seinasta ár vórðu 81.000 tons avreidd til føroysk flakavirkir).

— Men nú mælir nevndin til at umhuga hesa metan til 85–90.000 tons. Og hetta ger hon bert tí, at vit hava havt eitt óvanliga vánaligt toska- og hysuár.

Tvørturimóti haldi eg tað vera skilagott at halda fast við at útbyggja kapasitetin á flakavirkjunum til at kunna taka í móti til 110.000 ella 120.000 tons-um av ráveru, samstundis sum vit skulu útbyggja orkuna til víðari viðgerð av voruni, sum nevndin eisini mælir til.

— Nevndin sigur t.d., at tað ikki eru tekin um, at tað er møgulegt at økja fiskiskapin undir Føroyum, men gloymir, at upsafiskiskapurin, kongablálongu- og svartkalva-fiskiskapurin júst er byrjaður, og at bert innanfyri tað TAC, sum fiskifrøingar hava tilmælt, eru rættiliga rúmir møguleikar.

Metir eisini skeivt viðvíkjandi svartkjaftinum

— Nevndin metir heldur ikki, at tað er møguleiki hjá føroyingum at fáa størstvegis meira burtur úr svartkjaftinum, tí at vit ta skulu inn í sjóki hjá øðrum at veiða.

— Men hetta er jú fullkomiliga skeivt. Tá ein hyggur eftir teimum úrslitum, sum rokkin eru í januar-februar í ár, og veit, at meginparturin av svartkjaftinum verður veiddur í internationalum øki norðan fyri Føroyar, skuldi ein heldur verið styrktur í trúnni uppá, at her liggja heilt, heilt stórir møguleikar í hesum stovni.

Ber ótta fyri fjarfiskiflotanum

Í frágreiðingini ber ráðgevandi nevndin ótta fyri fjarfiskiflotanum, og roknar við, at tað verður neyðugt at selja tey skipini, sum ikki hava figgjarligt tilveru-grundarlag, av landinum, tí møguleikarnir fyri at hava tey í vinnu við Føroyar eru eingir.

Atli Dam heldur, at henda metingin er skeiv.

— Ívaleytt skulu nýkur skip burtur úr, men tað verða helst ikki hesi stóru skipini, men heldur tey meðalstóru. Tað eru tey stóru skipini, sum hava møguleika fyri at royna á tí djúpa vatninum eftir t.d. svartkjafti. Tvørturimóti meti eg, at hesi stóru skipini kunnu gerast eitt aktiv. Aðrenn tey kunnu nýtast, skulu tey helst umbyggjast fyri munandi pening, men tá tey eru nýmótansgjørð, eru tey mangar ferðir biligari enn nýbyggð skip við sama kapasiteti.

— Sjálvsagt verður framyvir neyðugt at leggja í nýbygningar á hesum øki, men tað er ívaleytt skilagott eisini at brúka tann partin av

flotanum, sum við eini minni umbygging kann nýtast, serliga tí hann skjótari kemur inn í vinnuna og kann troyta teir nýggju møguleikarnar.

Sigur einki um, hvat skal gerast

Atli Dam sigur, at tann itekiliga frágreiðingin um støðuna í lotuni er í lagi og er góð at hava.

— Men skal ein einki annað gera enn bert at siga, at nú er einki annað at gera enn at selja av flotanum, og at roknast kann við arbeiðsloysi í landinum, uttan samstundis at siga, hvat skal gerast fyri at sleppa undan hesum, haldi eg, at virðið í frágreiðingini minskar munandi.

— Tí kann eg siga, at niðurstøðurnar eru skeivar og tær als ikki geva nakrar vónir framyvir. Hetta er neyðugt at hava í huga, tá ein sjálvur skal gera metingar um, hvat neyðugt er at gera.

— Somuleiðis er tað neyðugt at fáa hetta fram, tí ein slik frágreiðing hevur ávirkan á mongum støðum — á jättandi myndugleikar í Danmark og á ráðið fyri Egnasudviklingsfonden, sum skal medvirka til ta komandi útbyggingina, somuleiðis hevur hon ávirkan á teir stovnar, sum skulu jætta lán til stór og dyr skip, sum skulu nýtast til at troyta svartkjaftamøguleikarnar o.s.fr.

— Eg meti tí, at tað er neyðugt at fáa eina meira fjøltáttaða mynd fram bæði her heima og í Danmark.

Ískoytið kemur allari vinnuni til góðar

— Í frágreiðingini sigur nevndin m.a., at núverandi ískoyti til fiskivinnuna kann skapa ein

vanda fyri figgjarligum skeivum brúki av møguleikum. Tí mælir nevndin til at minka um fiskiflotan í staðin fyri at økja um ískoytið. Hevur tú somu fatan?

— Endamálið við ískoytinum til fiskiflotan er at halda vinnuni gangandi til frægari tíðir. Men eg eri ikki samdur við nevndini um, at hetta ískoytið hevur eina reingjandi ávirkan á kappingina. Nevndin heldur, at vit skulu selja skip, tí tað verður í dag tikið frá onkrum skipum, sum frammanundan verða rikin rentabúi.

— Landsstýrið hevur í sinum uppskoti strembað eftir ikki at leggja kreppuloysnina so høga, at øll vinnan kemur at klára seg uttan trupulleikar. Tað vildi verið fullkomiliga skeivt at vænta, at vinnan júst í hesum tíðum ikki skuldi havt trupulleikar.

— Tað er skeivt, at vit við kreppuloysnini hava tikið frá summum virkjum og skipum, soleiðis at tey missa kappingarferi. Vit hava tikið inn frá fólki, og øll skip og virki fáa lut í hesum.

Stuðulin eingin koggi hjá vinnuni

— Tá ein hevur í huga, at hesar stuðulsskipanir skulu minka so skjótt, sum møguleiki er til tað, kunnu tær ikki gerast ein koggi hjá vinnuni at sova á. So, eg haldi ikki, at tað í lotuni generelt er møgulegt at velja eina loysn, sum sigur: sel tað, sum ikki kann klára seg — ella lata vinnutól fara á húsangang yvir ein kamb — so stuðulin verður spardur.

Í lotuni er avgerandi, at vinnuhjólini mala — skal ikki tað arbeiðsloysið, sum nevndin visir á, men ikki veit ráðimóti, fer at koma — soleiðis at vit sleppa undan eini stórflyting úr Føroyum, sum vit høvdu í fimtiárunum.

Fleiri møguleikar hjá rækjuskipunum

— Nevndin heingir seg nógv í tær minkesti rækjukvoturnar, og sigur, at fæst eingin kompensatióin fyri tær, verður heilt galið. Hverjir møguleikar eru fyri at útvega rækjuskipunum kvotur?

— Tað er við rækjum, sum við øllum øðrum. Alternativt finnst altið. Um eina viku fara eini 8–10 skip undir Eysturgrenland. Sum tað ljóðar, er veiðan góð har. Eydnast tað við veðri, og er veiðu-økið toluhuga ísfrítt ein mánað afturat, er ívaleytt longu kompensatióin fingin fyri tann niðurskurð, sum hevur verið í Vesturgrenlandi í mun til í fjør.

— Harafturat finnst

aðrir møguleikar, sum eru verdir at kanna. Eitt nú við Guinea Bissau, við Suðuramerika og aðra staðni.

— Eisini meta skilamenn, at tey stóru rækjuskipini í oktober, november, januar, februar og í mars hava ein heilt góðan møguleikar við svartkjaft-fiskiskapi við minni umbyggingum.

Verri við kraftblokkabátunum

— Verri er við kraftblokkabátunum og honum kann ein vera bangin fyri, men enn eru kvoturnar rúmligar, og ein stórt partur av hesum skipum hevur møguleika fyri svartkjaftaveiðu.

— Verður tað møgulegt framyvir at fáa eina tilika samvinnu við norðmenn, sum vit í dag hava, har tað ber til í ávisan mun at landa lodnu í Noregi, so er aftur ein møguleiki har, sum kann gerast virðismikil fyri henda partin av flotanum.

Míðar ímóti at minka um brúkið

Ráðgevandi nevndin metir, at tey búskaparligu útlitini fyri 1980 eru vánalig og roknar við einum upp aftur stórri halli á gjaldsjavna okkara. Hvat hevur landsstýrið í ætlan fyri at minka um gjaldsjavnahallið?

— Kreppuloysnin, sum júst er gjørd, míðar ímóti at fáa eina loysn á hesum økinum. Um tað eydnast í 1980, 81 ella 82, er ringt at siga. Tað veldst um, hvussu skjótt tað verður gjørligt hjá okkum at laga okkum til teir nýggju møguleikarnar. Men longu tveir teir fyrstu mánaðirnar í ár hava vit havt eina øking upp á góð 20 pst. í útflutninginum. Heldur henda gongdin fram, fer útflutningurin fyri eitt ikki at liggja langt miðan fyri metárið 1977.

— Ein partur av loysnini míðar ímóti at fáa økt um útflutningsvirðið aftur, meðan ein partur — tollurin og skatturin — míðar ímóti at fáa kreppuloysnina at virka deyðandi á innflutningin av nýtsluvørum, soleiðis at handilsjavnin batnar.

— Eisini míðar loysnina ímóti at halda aftur í lögnum í slíkan mun, at vit ikki hava somu viðkan í lögnum sum árin frammanundan. Sjáldandi skulu vit hava eitt víst virksemi og gera slíkar iløgur, soleiðis at arbeiðsloysið verður hildið frá durum. Men ansast skal eftir ikki at fara stórt víðari, soleiðis at vit sleppa undan munandi innflutningi og stórra lantøkum uttanlands, endar Atli Dam.